schil een scheur in uw huislijk leven trekken, of u omtrent het kerkelijk leven onverschillig maken. Twee gelooven op één kussen, is, tenzij het oppervlakkige personen gold, nooit goed gegaan.

En wat het beroepen op de Schrift betreft, zij opgemerkt:

1°. dat er sprake is in den brief aan de kerk van Corinthe van personen die gehuwd waren, toen ze nog als Heidenen leefden en sinds tot Christus bekeerd waren *geworden*. Iets wat hier dus niet toepasselijk is;

2°. dat als er sprake is van Grieksche mannen, dit niet beduidt dat ze nog Heidenen waren, maar van Grieksche afkomst, en sinds óf tot het Jodendom als proselieten óf tot het Christendom door den Doop waren overgegaan.

Achterstaande advertentie over Comrie zal, naar we hopen, zeer de aandacht trekken van alle minnaren van dezen uitnemenden godgeleerde.

Er is nu metterdaad kans, dat we eens een goede degelijke studie over dezen miskenden strijder ontvangen zullen.

Maar laat dan ook een iegelijk, die iets van hem weet, of van hem heeft, dat niet van algemeene bekendheid is, nu niet stilzitten, maar op deze advertentie schrijven.

KUYPER.

Uit de Pers.

Met zaakkennis en snijdend critiseert de *Soerabaysche Courant* de onloochenbare bevoorrechting die ons *Indisch Gouvernement* nog altoos aan den Islam in Indië gunt.

Zij zegt er van:

Het schroomvallig eerbiedigen van den adat des inlanders heeft bij mannen van gezag en rijpe ondervinding meermalen strenge afkeuring uitgelokt, maar zou nog te verdedigen zijn, indien het zich zuiver bepaalde tot den javaanschen volksadat, die in wezen niet enkel zeer beschaafd te noemen is, maar voor den christen overheerscher geen enkel nadeelig punt oplevert en geleidelijk samenwerken zeer wel verdraagt.

Tusschen den javaanschen adat heeft zich de islam ingewerkt, die hoe nauwkeurig bekend in streven en richting de vijandschap tegen elken anders denkenden en de pogingen om het hoogste gezag in handen te krijgen niet opgeeft.

Niettemin wordt de mohammedaan in lijnrechten strijd met de grondwet gesteund en angstvallig bevoorrecht in hen die zich ter bedevaart begeven, om daarna met privilegiën te worden overladen.

Dankbaar voor al de weldaden stelt hij er de diepste verachting tegenover en toont onbewimpeld zijn innige vijandschap tegenover het gezag.

Dit toont van onze zijde onmacht en vrees, de twee groote factoren waardoor het inlandsch element het hoofd zoo brutaal in de hoogte durft steken.

Gaan we eens na op welke wijze de Regeering de bedevaarten naar Mekka in de hand werkt.

In de eerste plaats belasten ambtenaren zich met het overmaken der passagegelden van den aanstaanden Mekkaganger naar Batavia aan de hoofdagentschappen der maatschappijen wier stoomers hen zullen overvaren.

De pelgrim — wellicht later de beul van onschuldige Europeanen — moet vooral zijn passagegelden naar de kweekschool van het fanatisme niet verliezen of verdobbelen, de Regeering waakt, en hij moet vooral hier terugkomen, als nog grooter vijand van orde en rust met denkbeelden van opstand en omverwerping van gezag, daarom mag hij niet gaan, voordat de kosten van zijn terugtocht ook betaald zijn.

Voor zijn vertrek krijgt hij den vaderlijken raad zich te laten revaccineeren. 't zou jammer zijn als hij door besmettelijke ziekten werd aangetast, hij zou misvormd kunnen worden of wellicht in 't geheel niet terug komen.

Nadat de vrome lieden alzoo voor geldelijk verlies gevrijwaard en zoo mogelijk tegen ziekten beveiligd zijn, gaat de zorg der Regeering verder. Er moet aan boord der stoomschepen ruim en gezond logies zijn bij goede en goedkoope voeding.

Stellen we daartegenover eens het logies van onze dappere troepen en hun voeding aan boord der schepen, die hen brengen naar de plaatsen van onheil, waar zij hun leven veil zullen hebben om het gezag hoog te houden en bloedige opstanden te dempen, dikwijls veroorzaakt door mohammedaansch fanatisme en geleid door bovengenoemde troetelkinderen, dan kunnen we ons van commentaar onthouden.

De goede zorgen voor laatstgenoemden gaan nog verder, ze vinden in den vreemde onze consuls met wier aanstelling benoegd wordt hen te vrijwaren tegen afzetterij en bedrog.

Onbegrijpelijk is 't dat, niettegenstaande talloose stemmen zich tegen al dat zorgzame der Regeering doen hooren deze in haar stelsel van bescherming en dien ten gevolge kweeking van vijanden tegen eigen gezag, blijft volharden.

Vijanden van eigen gezag, herhalen we, niemand toch zal ons met grond kunnen weerleggen dat de hadjies de raddraaiers, stokers en door fanatisme opwinders van het nog vreemdramme deel der bevolking zijn en de aanhoudende vermeerdering door velen als pernicieus is aangemerkt

Het bizonder bevoorrechten van de een of andere secte is in flagranten strijd met de Grondwet en het Indisch Regeerings-reglement, dit lijdt geen tegenspraak.

Op eclatante wijze wordt nu de kroon op het troetelwerk gezet, door aan de van Mekka teruggekeerden ambten als van penghoeloe en leden der priesterraden te geven en den overigen privilegiën toe te kennen, als vrijstelling van verplichte diensten enz.

Doch hierbij laat ze het niet. Ze dringt er ook op aan, dat de Regeering tegenover de Christelijke religie een geheel andere houding aanneme.

Het wil ons toeschijnen dat het anders en beter zou zijn wanneer we, zonder speciale bevoorrechting, door welwillendheid en het toekennen van mindere ambten aan geloofsgenooten, Christenen, de toetreding tot het Christendom vergemakkelijkten en aanlokkelijk wisten te maken. Een langzaam aangroeiende partij die, hoe wel ons niet geheel toegedaan, want we zijn en blijven de heerschers, toch niet zoo vijandig tegenover ons zou staan en zeker niet door buitenlandsche invloeden tegen ons opgeruid zou worden, komt ons vrij wat wenschelijker voor.

Het steeds verhoogde fanatisme in de laatste tientallen jaren en de stelselmatige uitbreiding daaraan gegeven, dank zij onze eigen slimme wijze waarmee we de zaak helpen bevorderen, kan nog gekeerd worden. Het is nog niet te laat om op te houden met het toekennen van verdere privilegiën aan adspirant — en reeds lang geheiligden.

Toegestaan zijn een Arabische kleederdracht en vrijstellingen daar tegenover stelle men voor den inlandschen christen dezelfde privilegiën en het recht Europeesche kleederen te dragen, daarmede wordt in de verste verte geen onrecht gepleegd, men geeft aan beide zijden eveneel.

Dat uit die vergunning conflicten zouden ontstaan spreken we beslist tegen, niet op losse gronden, doch op de ondervinding van zoovele goede opmerkers in het binnenland.

De geschiedenis leert dat eerst na langdurige voorbereiding, na stelselmatige, dikwijls telkens weder vernieuwde, opwinding, het nog vreedzame, grootste deel der bevolking genelgd is tot openlijk verzet. De voorspiegeling van belangrijke voordeelen moet daarmede gepaard gaan en dat telkens op de bedriegelijkste wijze en steeds op nieuw herhaald.

Hoe zou dit veranderen als een deel der bevolking door andere inzichten tot zuiverder denkbeelden zou gekomen zijn, dat deel, onbekend met Mohammedaansch fanatisme, zou zich niet laten bepraten.

Had dit fanatisme zich niet reeds zoo zeer uitgebreid dan zouden wij ons nog niet scharen onder de voorstanders van sneller verbreiding van het christendom, *nu* vinden we 't noodzakelijk, ook om ambten en waardigheden in handen van christeninlanders te zien, zeker trouwer dienaren dan de mohammedanen die den kafir minachten, ook al staat deze boven hen.

Onder die omstandigheden zou het aantal christenjavanen op een vrij hoog cijfer gesteld mogen worden na verloop van eenigen tijd. Zij hebben de zucht om den Europeaan na te doen in alles wat onder hun bereik ligt en op den keper beschouwt leggen de voorschriften van den koran verplichtingen op die de eenvoudige dessaman zelden of nooit *kan* nakomen en deze wil zeker gaarne verlost zijn van de uitzuigerijen en afpersingen van zijn mohammedaansche priesters.

We zijn aan het einde onzer beschouwingen en hopen er mee bij te dragen om aan de ten achterstelling der inlandsche christenen evenals aan de ongemotiveerde bevoordeeling der volgelingen van Mohammed een einde te maken.

De Regeering denke aan het paard van Troye.

Zoo ziet men, hoe al meer van alle zijden het stelsel der Liberalisten en Conservatieven geoordeeld wordt.

Metterdaad hebben alleen de Antirevolutionairen ten deze van meet af zuivere lijnen getrokken.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

BAARN, 4 Febr. '91. »De Heere heeft groote dingen aan ons gedaan, dies zijn wij verblijd." Dit Schriftwoord vervulde ons hart, toen de Koning der kerk op Zondag 1 Febr. jl. toonde de Getrouwe en Onveranderlijke te zijn, door ook aan ons de belofte te vervullen: »Uwe oogen zullen uwe leeraars zien." De zoo lang verbeide en gewenschte dag was aangebroken.

Reeds vroeg was ons kerkgebouw gevuld, en toen Prof. Dr. A. Kuyper te 10 ure optrad om onzen Herder en Leeraar tot zijn dienstwerk in te leiden, was met ieder plekje gewoekerd en kon de kerk de schare niet bevatten. Z.Hooggel. bepaalde de gemeente naar aanleiding van Phil. 2:5 bij den levensregel voor de kerk van Christus en wees onzen Dienaar des Woords op den Koning der kerk en van zich zelven af.

Hierna had de bevestiging en handoplegging plaats. Aan de laatste plechtigheid, die zeker op velen een blijvenden indruk zal achterlaten, namen behalve de bevestiger deel: Prof. Dr. Rutgers, Prof. Dr. Geesink, Ds Gangel van Aalten, Ds. Allaart van Deventer en Ds. Bakker van Apeldoorn.

Des avonds te 6 uur verbond de Dienaar des Woords zich aan zijne eerste gemeente en sprak voor eene niet minder groote schare naar aanleiding van Matth. 13:1—9. De Heere verhoore genadiglijk de bede bij het einde der godsdienstoefening den leeraar door de gemeente toegezongen. Hij verbinde leeraar en gemeente steeds nauwer aan elkander. Hij sterke hem naar lichaam en ziel tot zijn moeilijk, maar toch ook zoo heerlijk werk. Gods Geest zij in ruime mate op hem, opdat de jeugdige Dienaar tot een rijken zegen zij voor velen, tot groei en bloei der kerk aan deze plaats en tot glorie van Gods grooten Naam.

Aan de zusterkerken wordt bericht, dat het adres van den kerkeraad voortaan is — zij het lange — aan den voorzitter des kerkeraads Dr. H. H. Kuyper.

Namens den kerkeraad,
L. ONVLEE, *Scriba.*

De Kerkeraad der Ned. Geref. kerk te Oostkapelle bericht door dezen dat het adres voor deze kerk is **A. Maljaars Sr.** en dus niet P. Maljaars.

De Raad der Ned. Geref. kerk van Buiksloot maakt bekend, dat voortaan zijn adres is bij den scriba: C. F. Capelle te Buiksloot.

Gecombineerde classis van Zeeland.

Verslag der classicale samenkomst op Woensdag 21 Januari l.l. te Middelburg.

De vergadering wordt door Ds. Wolf van Serooskerke geopend met het laten zingen van Ps. 118:2, het voorlezen van Jesaja 42 en gebed.

Aanwezig zijn 12 kerken, uitbrengende 22 keurstemmen. Nog wordt deze vergadering bijgewoond door 4 broeders zonder keurstemmen.

Ds. Klaarhamer is naar toerbeurt voorzitter. Door de vergadering wordt Ds. Wolf van Serooskerke tot scriba en de ouderlingen A. Dingemanse en K. Melis tot assessoren aangewezen.

De vragen naar art. 41 D. K. worden gedaan. Op te merken valt, dat de belangstelling voor de Christelijke school wint. In Vlissingen zal welhaast eene school geopend worden. Serooskerke en Grijpskerke deden de eerste schreden op dien weg.

Gewezen wordt op de roeping der kerken, om ook de ongehoorzame leden trouw te bearbeiden.

Ds. Klaarhamer wordt ontslagen van het houden der korte predikatie. Zoo de Heere wil, zal hij haar op de volgende vergadering houden.

Nu worden de ingekomen stukken voorgelezen. Aan Ds. Klaarhamer wordt op zijn verzoek ontslag verleend. De volgende vergadering zal hem van dit ontslag acte verleenen.

Ook de andere stukken worden besproken en dienaangaande besluiten genomen. Aan het verzoek van den broeder oefenaar te D. zal de classis voldoen, zoodra zij uit de classis, waar hij nu woont, de vereischte attestatie zal hebben ontvangen.

Aan de orde komt het rapport der kerkvisitatie over 1890. Daar de broeders rapporteurs niet aanwezig zijn, leest de voorzitter het rapport voor. Het houdt redenen in tot dank, beschaming en diepe verootmoediging.

Aan de zwakke kerk van St. Maartensdijk zal voortaan uit het fonds voor noodlijdende kerken dezer classis jaarlijks *f* 100 worden toegestaan en voorts nog *f* 100 in 4 jaarlijksche termijnen elk van *f* 25, om die te restitueeren aan broeders, welke gereed zijn om aan de kerk van St. Maartensdijk *f* 100 te leenen in haren nood.

Aan de kerk van Arnemuiden wordt op haar verzoek jaarlijks *f* 50 uit datzelfde fonds toegestaan.

Dringend worden de kerken vermaand om toch de vastgestelde collecten voor genoemd fonds geregeld te houden. In dit jaar toch moeten verschillende kerken met een *f* 400 uit dit fonds geholpen worden.

Nadat het rapport in de zaak van Tholen is uitgebracht, besluit de classis zich om den vrede in de kerk van Tholen, neder te leggen bij de benoeming tot oefenaar van den heer Haverkate aldaar; onder beding echter, dat die kerk onverwijld de beroeping van eenen Bedienaar des Woords zal ter hand nemen.

Aan de kerk van Vlissingen wordt door de classis advies gegeven, in zake het uitleiden van de kerk van O. en W.-Souburg uit het zondige verband van 1816.

Op voorstel van een der kerken wordt besloten, telkens een kort verslag onzer classicale vergadering in de *Heraut* te doen opnemen.

Eene vraag van Vlissingen of het niet wenschelijk is, dat attestaties uit vacante kerken ook door de consulenten onderteekend worden, wordt door de classis ontkennend beantwoord.

Een voorstel van diezelfde kerk om het fonds voor noodlijdende kerken in de classis en het fonds voor noodlijdende kerken buiten de classis te vereenigen, wordt door de classis verworpen als tegen het belang van elk der beide fondsen.

Door de commissie, belast met het beheer der gelden voor de noodlijdende kerken buiten de classis, wordt medegedeeld, dat tot nu toe door haar ontvangen werd tot een bedrag van *f* 81.65½. De classis draagt de broeders op aan de synodale deputaten voor dezelfde zaak te vragen, welke kerken buiten deze classis, zich tot hen om hulp gewend hebben, ten einde dan met deze gelden aan die kerken hulp te bewijzen.

Voorgelezen en goedgekeurd wordt nu nog een antwoord aan de »Gereformeerde Gemeente" te Terneuzen, in antwoord op een schrijven harerzijds ontvangen op 10 November 1890.

Voor de volgende classicale vergadering zal Serooskerke de oproepende kerk zijn.

Na de gebruikelijke censura en omvraag wordt de vergadering met dankzegging door den voorzitter gesloten.

Namens de vergadering,
J. H. M. G. WOLF, *Scriba.*

1. Vergadering van de Gecombineerde Classis Utrecht—Wijk, op 29 Januari 1891.

2. Voorzitter Ds. Ringnalda, van Utrecht; loco Ds. E. J. de Groot, die tengevolge van krankheid afwezig was en scriba: Ds. G. J. Barger, van Driebergen.

3. De voorzitter laat zingen Ps. 118 : 6, 7, 12, Gaat voor in 't gebed, leest Jes. 40 en knoopt daaraan een kort openingswoord vast.

4. Vertegenwoordigd 17 kerken door 26 afgevaardigden.

5. Examen van den heer J. Kraak, als oefenaar. Voorwaardelijk toegelaten, mits door hem over drie maanden blijk worde gegeven, voldoende kennis in het kerkrecht en op het stuk der hedendaagsche ketterijen te hebben veekregen. Ook verlangt de classis te weten of hij in staat is tot stichting der kerken te kunnen oefenen. Daarom wordt hem opgedragen op de e. v. classicale vergadering daarvan een proef te leveren.

6. De morgenvergadering wordt door Ds. Barger met dankzegging gesloten. Na de pauze heropend met gebed, door Ds. Westerbeek van Eerten.

7. Door den voorzitter worden naar aanleiding van art. 41 Dordtsche Kerkenordening, de vereischte vragen aan de vergadering gedaan en alles in behoorlijke orde gevonden.

8 Praeparatoir examen aangevraagd door den heer Ringnalda van Utrecht, candidaat in de godgeleerdheid aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, waartoe de classis zch bereid verklaard.

9. Classicale rekening door den quaestor uitgebracht. Het tekort, groot *f* 40.80, zal door de onderscheidene kerken, die jaarlijks nog geen *f* 5 bijdroegen, in de classicale kosten worden gedekt.

10. De heer A. v. d. Berg, godsdienstonderwijzer te Elst, ontvangt het recht om in de kerken der classis te mogen oefenen, naar aanleiding van het verslag, door classicale deputaten aangaande een bij hem ingesteld onderzoek naar zijn belijdenis en kennis, uitgebracht.

11. Consulentschappen en vacatuurbeurten worden geregeld en blijven op denzelfden voet.

12. Aan de kerk van IJselsteijn wordt gadviseerd een harer leden, die voor alle vermaning en tuchtoefening onvatbaar bleek van de kerkelijke gemeenschap af te snijden, indien ook de laatste poging, door den kerkeraad nog aan te wenden om hem tot inkeer te brengen, zonder gevolg zal zijn.

13. Rapport over Uithoorn wordt uitgebracht door Ds. Westerbeek v. Eerten en met een enkel woord besproken.

14. De classis verklaart zich niet onbereid de kerk van Vinkeveen naar haar vermogen financieel te steunen, in zake het beroepingswerk en wijst de kerk van Mijdrecht aan om met die van Vinkeveen te beraadslagen over de middelen, die daartoe zouden moeten worden aangewend.

15. Naar aanleiding van het bezwaar van de kerk van Mijdreeht, rakende een ouderling, oordeelt de classis, dat deze moet beschouwd worden als een ambtsdrager die zijn ambt verliet en alzoo dient te worden ontslagen.

16. De kerken worden aangemaand vooral het werk der zending niet te verwaarloozen.

17. Aan de kerk van Breukelen wordt geantwoord, dat het voorlezen van een predicatie bij de godsdienstoefening niet behoort tot het ambt van een ouderling.

18. De vraag van de kerk van Driebergen vervalt. Toch wordt uitgesproken, dat iemand die instemming betuigt met de leerstellingen van het Heilsleger, ernstig dient vermaand.

19. Voor de approbatie van het beroep van Ds. Klaarhamer naar Utrecht worden Ds. Westerbeek v. Eerten en Barger aangewezen.

20. De kerk van Lopik moet de volgende maal de classis samenroepen. Alsdan zullen D. V. Ds. Hoekstra als voorzitter en Ds. de Groot als scriba fungeeren.

De vergadering wordt gesloten met het zingen van Ps. 68 : 17, terwijl daarna Ds. Hoekstra in dankgebed voorgaat.

G. J. BARGER,
scriba.

Driebergen, 2 Febr. '91.

Zending.

III.

De sterkte der partijen.

De Mahomedaan, zeiden we, heeft een valsche voorstelling van de leerstukken des Christendoms. Evenzoo is het ten opzichte der Heilige Schrift.

Den Moslem is geleerd, dat onze Heilige Schriften, schoon oorspronkelijk van God gegeven, zijn veranderd en bedorven door de Christenen, in wier handen zij kwamen. Daarom gelden deze heilige boeken voor den Mahomedaan niet.

Deze valsche begrippen zijn het werk van afvallige Syrische Christenen, die oorspronkelijk in Protestantsche scholen zijn opgevoed en daar vreemde talen hebben geleerd, opdat zij later beter konden medehelpen tot de evangelisatie hunner landgenooten. Doch eenige hunner, afvallig geworden, hebben uit werken van ongeloovigen, Franschen, Engelschen en Duitschers, 't een en ander gehaald om zoo allerlei tegenwerpingen te vinden tegen het Christendom. Hoe ongerijmd, hoe vaak weerlegd die beweringen ook zijn, dat deed er niet toe. Al wat zoo tegen het Christendom werd aangevoerd, zett'en zij over in talen van het Oosten en gaven dat in 't licht, als onweerlegde en ongezochte bewijzen, dat de schriften der Christenen op elke bladzijde zijn bedorven en het Christendom zelf bedriegerij is.

Ten bewijze voor wat hij schrijft, wijst de schrijver op het boek Izhar-il-Hok. Dit boek is geschreven door zekeren Fares Shidiak. Deze man was indertijd verbonden aan het Britsch en Buitenlandsch Bijbelgenootschap. Hij vertaalde ook onder toezicht van het Genootschap het N. Testament in het Arabisch. Thans is hij een ijverig aanhanger en krachtig bondgenoot van het Mahomedanisme, en een bitter vijand van het Christendom, binnen welks kringen hij geboren is.

Wat echter mede het Christendom zeer in den weg staat is, dat men in West-Azië evenmin vrijheid van drukpers als van openbare bespreking kent. Ware dat anders, de gebreken van den Islam konden openlijk aangetoond, de lasteringen tegen het Christendom weerlegd worden.

Zooals het nu is, treedt de Islam vrij en onbelemmerd in het strijdperk. Hij kan zulke forsche en onridderlijke slagen uitdeelen als hij wil. Het Christendom staat als gebonden; het kan geen vinger opheffen, geen slag afweren. Tolbeambten en openbare censors letten er met argus-oogen op, dat geen vreemde boeken ingevoerd worden, die de dwalingen van den Islam aantoonen. Een drukpers, die een woord drukte tegen Mahomed en zijn godsdienst, zou onmiddellijk moeten ophouden te werken. Gesteld al dat de zendelingen alle persoonlijk gevaar voorbij zagen en tegen den profeet van Mekka openlijk van den kansel optraden, zij zouden toch niet alleen de Mahomedanen met hun woord niet bereiken, maar weldra zouden hun kerken gesloten worden en aan hun arbeid een eind gemaakt.

Bij al het genoemde nu dient nog gewezen op de onverschilligheid van vele Protestantsche Christenen in het Oosten, hun gebrek aan geloof en ijver en gebed voor de zending en dit, terwijl zij zoo ontzaglijk veel op de vreemdelingen vooruit hebben, als het geldt de harten hunner landgenooten te bereiken die van een ander geloof zijn. Wederom is het een groote hinderpaal dat zoovele Protestantsche ambtenaren, die Christelijke volken vertegenwoordigen, mannen in de hoogsten rang in het burgerlijk leven of in 't leger, toch hun geloof als vergeten, evenals hun overtuiging en hun zeden wanneer zij onder de Moslemin zijn, en uit staatkundige redenen den diepsten eerbied bewijzen aan het bijgeloof en den ijdelen dienst der Mahomedanen.

Heeft het Christendom bondgenooten? is nu de vraag, bondgenooten waarop het in dezen strijd kan rekenen? Het antwoord luidt bevestigend.

De eerste bondgenoot is wel de vooruitgang, de ontwikkeling der gedachte van het menschdom. Even zeker als de warme zon en de lauwe stroomen van de gematigde luchtstreek de ijsbergen smelten, die uit het bevrozen noorden komen en afdrijven, even zeker zal het Mahomedanisme dat »overblijfsel uit de zevende eeuw" den invloed voelen van het tweede en het derde tiental eeuwen, en daarom machteloos worden. Het Mahomedanisme toch vertegenwoordigt het beperkte begrip, den engeren gedachtenkring van de wereld, twaalf eeuwen geleden. Het kan zich niet voegen naar den vooruitgang der wereld in kennis, gelijk het Christendom, dat juist in den voortocht is van allen menschelijken vooruitgang.

De Islam is van menschelijken oorsprong; het voortbrengsel van een geest, die niet verder zien kon dan den gezichteinder der eeuw, waarin het Mahomedanisme ontstond, en de plaats zijner geboorte. Het heeft niets gemeens met den huidigen stroom van denkbeelden en staat tegenover de nieuwste vorderingen der wetenschap.

Elke nieuwe ontdekking is een protest tegen de dwalingen die rusten in het Mahomedanisme. Elke vooruitgang der wetenschap legt de zwakke punten van den Islam bloot en wordt oorzaak, dat straks zijn volgers die verkeerdheden opmerken en zoo tot de noodzakelijke gevolgtrekking komen, dat dat geloof niet van hoogeren oorsprong is.

Ten tweede vindt het Christendom een steun als de ziel des menschen bewust wordt van behoeften, die het Mahomedanisme niet, het Christendom geheel vervult. De mensch, die zich zelf leert kennen, bespeurt vroeg of laat dat hij een zondaar is en zijn eigen gerechtigheden hem niet kunnen rechtvaardigen voor God. Dan zoekt hij vergeefs in den Koran naar een Middelaar, een verzoenend offer. Een die met macht voor hem tusschen treedt. Het Mahomedanisme kent geen »Vader in de hemelen", die de ziel troost in uren van verlatenheid en smart. Het weet niets van den Heiligen Geest, die het hart verandert en helpt zonden en verzoeking te overwinnen. Doch het Christendom, dat in deze en andere zielsbehoeften voorziet, waar de Islam geen raad voor weet, bezit in de ziel des menschen zelf een krachtig getuige voor zijn goddelijken oorsprong.

HOOGENBIRK.

Buitenland.

Engeland. Dr. Gore en de inspiratie der Heilige Schrift.

In het boek door eenige hoogkerkelijke predikanten in het licht gezonden, getiteld: *Lux mundi*, dat wij in ons blad reeds ter sprake brachten, komt ook een artikel voor van Charles Gore, over de Heilige Schrift en de inspiratie. Dit opstel heeft vooral in Engeland groote ontroering teweeggebracht, want daarin breekt de schrijver onomwonden met het stuk der Heilige Schrift, gelijk dit in de Westminstersche confessie beleden wordt. Met vliegende vaandels gaat hij tot het leger van de moderne critici over, al kon men ook niet zeggen dat hij alle resultaten van de studiën van Baur, Kuene en Wellhausen voor zijn rekening neemt. Geen wonder dat zoowel mannen uit de Anglicaansche Episcopale kerk, als behoorende tot de dissenters, den heer Gore den oorlog hebben verklaard. Wat de vader van het Ritualisme, Dr. Pusey, schreef in zijn voorrede voor zijn uitlegging van het boek van Daniël: »Dat er mannen zijn, die het geloof der menschen ondergraven, zonder dit duidelijk, bepaald en bevattelijk te loochenen," dat werpen thans Gore's tegenstanders hem voor de voeten. De poging om het Katholiek geloof met de intellectueele en moreele vraagstukken van den dag in overeenstemming te brengen, is dan ook volgens veler oordeel gansch mislukt. Gore en zijn medestanders, doen niets anders dan ten bate van moderne theoriën, gewichtige waarheden prijs geven. »Het vraagstuk waarom het gaat," zoo wierp de reeds gestorven canon Liddon zijn vriend Gore voor de voeten, »is de geloofwaardigheid der Heilige Schrift.

Wanneer de redenen van Mozes niets anders zijn dan de dramatische uitingen van een Jood, en de profetie omtrent Antiochus Epiphanus, in het boek van Daniël eerst is te boek gesteld, nadat de daarin voorspelde gebeurtenissen hadden plaats gehad, dan kan de Heilige Schrift niet meer voor geïnspireerd gehouden worden." Dat een dergelijke aanval door een »Katholiek" en een »churchman" gedaan is, betreurt men in hoogkerkelijke kringen ten zeerste.

Gore is geneigd, in overeenstemming met de theoriën van Wellhausen, te stellen, dat een deel der vijf boeken van Mozes na den terugkeer uit Babel geschreven is evenals de beide deelen van Jesaja, ook wil hij den Makabeeuwschen oorsprong der psalmen aan nemen, evenals het allegorisch karakter van het boek Jona, doch hij is van oordeel dat de kerk geen belang heeft bij de discussie en de beslissing dezer vraagstukken. Als correctief voor de resultaten der nieuwere critiek is de in de kerk voortdurende en blijvende inspiratie, die een voldoende tegenwicht vormt tegen de invloed van het moderne criticisme. Deze kerkelijke inspiratie en de resultaten der moderne kritiek kunnen wel naast elkander staan!

Dat Gore deze dingen uitspreekt, niet als een die de waarheid *vermoedt* maar als een *dienaar der Katholieke kerk*, geeft aan het boek eene bijzondere beteekenis. Het komt er op aan, zoo zegt hij in zijn voorrede, dat wij ons van vooroordeelen en dwalingen vrij maken, waarvoor de kerk evenzeer verantwoordelijk is als de menschen. Zoo spreken overal die geleerden welke de gemeenten zoeken af te schuiven van het fundament, hetgeen reeds gelegd is. Steeds wenden zij voor, de gemeente van vooroordeel te bevrijden en den rechten zin van het geloof aan den dag te brengen.

Het afgezaagde gezegde, dat het Christendom niet leer is maar leven en dat de bron en de kracht van het leven de levende Heilige Geest is, wordt door Gore opnieuw onderzocht en na de kerkelijke leer van het wezen en de persoonlijkheid des Heiligen Geestes te hebben besproken, gaat hij over om het werk des Geestes in de Heilige Schrift te gaan behandelen. Aldus redeneert hij hierbij: Het Christelijk geloof rust op de werkelijkheid van geschiedkundige feiten. Wanneer wij in naam der kerk het geloof aan deze feiten vorderen, dan geschiedt dit op gronden, die met de inspiratie der Bijbelsche boeken niets te maken hebben. Wij verlangen dat deze feiten historisch zijn, maar niet in den *strengen* zin van het woord, alsof zij zonder dwaling zouden zijn, maar in den *algemeenen* zin, zoodat men ze geloof schenken mag.

Men ziet hieruit duidelijk, dat Gore eene wanhopige poging doet, om nog eenigszins den schijn te houden, alsof men de belijdenis der kerk niet geheel heeft verworpen. Hoe het een wetenschappelijk man in den zin komen kan om te stellen dat er een historische waarheid is in strengen zin en in algemeenen zin, is ons een raadsel. Het komt ons voor, dat de heer Gore tracht de kerk een rad voor de oogen te doen draaien.

St. Petersburg. Een bedehuis geopend en weder gesloten.

Den 6den Mei van het vorige jaar hield de laatste predikant der Herrnhutterskerk te St. Petersburg, de heer Dober zijn afscheidspreek en daarmede werd het bedehuis waarin 125 jaren lang leeraren der Moravische broeders gearbeid hadden, gesloten.

En in 't voorjaar van 1765 kwam de eerste predikant uit Herrnhut naar St. Petersburg, nl. Peter Conrad Fries. In het jaar 1766 schonk keizerin Katharina II den Moravischen broederen een huis benevens een ruime plaats om te bouwen; de middelen daarvoor kwamen niet uit staatsfondsen doch uit het eigen vermogen der Keizerin. Ook gaf de vorstin aan de kleine gemeente verlof in dit huis godsdienstoefeningen te houden, daarin hare dienaars, die met de verzorging van hare uitwendige belangen belast waren, te laten wonen, en het te gebruiken als een toevluchtsoord voor aankomende en doorreizende broeders.

Nadat 15 predikanten en 8 hulppredikers in dit huis het Woord Gods verkondigd hebben gedurende een tijdsverloop van 125 jaren, heeft de broedergemeente haar huis gesloten »onder den druk van omstandigheden en verhoudingen, die met haren geestelijken arbeid alhier niets te doen hebben," gelijk zij het uitdrukte.

De zusterkerken te St. Petersburg, als nl. de Gereformeerde en de Luthersche, kunnen den scheidenden leeraar en de verdwijnende gemeente niet anders dan met dank en met schaamte nazien. Immers de broedergemeente heeft gedurende den tijd van haar bestaan in St. Petersburg de banier van het kruis omhoog gehouden; in een tijd toen het Rationalisme in de Evangelische en Gereformeerde kerk zijne triumfen vierde, bood de Broedergemeente een tehuis voor de zielen die naar het water des levens dorstten. Een eeuw geleden beleefde men ongeveer denzelfden tijd als tegenwoordig. Ook in deze dagen zijn er mannen opgestaan die beweren de roeping te hebben de gemeente van het doodelijk juk der dogma's te bevrijden. En daarom is het te betreuren, dat eene kerk uit de hoofdstad van Rusland verdween, die, al beamen wij hare belijdenis niet geheel, nochtans gedurende bijna anderhalve eeuw getoond heeft zoowel in Duitschland als elders, tot aan Groenlands bergen de banier van Jezus als den gekruisigden Heiland omhoog te houden. Als zendingsgemeente is de kerk der Moravische broeders zeker eenig. Geen doodelijk klimaat, als in West-Indië, geen ontzettende koude als in Groenland hield hare zendboden terug, om de blijde tijding van schuldvergiffenis alleen in Jezus bloed te brengen, zelfs aan de meest verdierlijkte heidenen. De Heere heeft die gemeente daarvoor beloond, ook door haar te bewaren voor den verwoestenden invloed van het rationalisme.

Velen treurden in Rusland om het sluiten van het bedehuis der Moravische broeders. Maar tot welk einde zouden de ruime gebouwen van het broederhuis gebruikt worden? Reeds in den jare 1880 had de Gereformeerde predikant Dalton, stichter en leider der Petersburger stadszending, op de noodzakelijk-

heid gewezen, om een huis te bezitten, dat tot middelpunt van den arbeid der zending dienen kon. Er was volgens dien leeraar een huis van barmhartigheid noodig om te dienen tot een tehuis voor alle evangelische geloofsgenooten die, het zij lichamelijk of geestelijk in gevaar zijn gekomen." Toen Dalton in 1889 St. Petersburg verliet, had hij een kapitaal van 80,000 roebels voor dit doel bijeengebracht. Waar kon de stadszending nu beter haar te huis stichten dan in de gebouwen van het broederhuis! Zij waren er als het ware voor geknipt. Maar de koopprijs was 130,000 roebels. Van waar zou het ontbrekende geld komen? Een lid van de Luthersche kerk gaf 100,000 roebels tot aankoop van het huis ten geschenke, en zoo was men in de gelegenheid om de gewenschte gebouwen over te nemen.

Men meene echter niet, dat de St. Petersburger stadszending arbeiden kan, gelijk die te Londen, te Berlijn en elders. Immers de Russische regeering, al laat zij den arbeid in eigen kring vrij, gedoogt niet dat de minste poging in het werk gesteld worde om personen onder de vleugelen der kerk te lokken, die in naam tot de staatskerk behooren. Een leeraar die iemand, in de Grieksch orthodoxe kerk gedoopt, tot het gebruik der Sacramenten in zijne kerk toelaat, wordt met ontzetting uit zijn ambt, ja zelfs met verbanning naar Siberië bedreigd. Toch blijft er genoeg arbeid over onder de verstrooide leden der Evangelische en Gereformeerde kerken in een stad van meer dan een millioen inwoners.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

De Schipbreukelingen.

I.

Voor meer dan honderd jaar verliet een prachtige Oost-indievaarder, de *Grosvenor* genaamd, het eiland Ceylon om de terugreis naar Engeland te aanvaarden. Gedurende verscheiden weken ging alles goed, doch eindelijk kwam er mistig weder en een bewolkte lucht, waarbij de branding op de rotsachtige kust werd gezien, die door de mist nauwelijks te onderscheiden was.

Door dit onheilspellend gezicht grootelijks verschrikt, gaf de kapitein onmiddellijk bevel om de koers van het schip te veranderen, doch het was reeds te laat. Het schip stiet hevig op de rotsen, helde toen zijwaarts over, en werd volkomen een wrak. De bemanning en de passagiers bereikten echter, eenige uitgezonderd, in veiligheid de kust. De ongelukkige *Grosvenor* had schipbreuk geleden op de Oostkust van Afrika, weinige mijlen ten Zuiden van een Portugeesche nederzetting. Want in dien tijd moest nog elk schip uit Indië naar Europa langs de Kaap.

Het zou verstandig geweest zijn, zoo zij zich naar die nederzetting hadden begeven om hulp, doch ongelukkig was de kapitein in de meening, dat zij niet ver van de Kaap de Goede Hoop waren, en besloot om langs de kust te gaan, met het doel om de dichtbij zijnde Hollandsche nederzetting te bereiken. Van het oogenblik dat zij het land hadden bereikt, begonnen hun moeilijkheden. Zij werden omringd door benden kaffers, welke hen eerst hielpen het wrak te verlaten, doch die later hen begonnen uit te plunderen en slecht te behandelen, terwijl zij hen niet dan met de grootste moeite zich van het lijf konden houden.

Eindelijk vertrokken de wilden, nadat zij door een geschenk van eenige knoopen waren tevreden gesteld, en de arme zwervers werden met rust gelaten. Toch was hun toestand zeer verschrikkelijk. Zij waren een groote troep, meer dan honderd man, buiten de vrouwen, waaronder verscheiden Engelsche dames waren, welke met hun kinderen en bedienden op weg naar het vaderland waren. Hoe konden deze zonder middelen van vervoer, reizen zonder van kleederen te kunnen verwisselen en met slechts een weinig scheepvoorraad tot voedsel? Dit laatste was het verschrikkelijkst van alles. Van waar konden zij levensmiddelen bekomen?

Na veel beraadslagingen werd het noodig geoordeeld de troep te verdeelen. De kapitein met den eersten stuurman en een aantal matrosen, de dokter, de dames en verscheiden kinderen vormden een afdeeling, en om een onbekende reden gingen zij het binnenland in; terwijl de andere troep, onder de leiding van den tweeden stuurman, het strand hield.

Deze afdeeling was in het geheel vijfenveertig personen sterk, waarbij een knaap van pas veertien jaar, Rice genaamd, en ook een kleine jongen van slechts zeven jaar, Charlie geheeten. Dit kind behoorde bij niemand van den troep. Zijn ouders waren in Indië, en hij zou onder bescherming van de troep van den kapitein zijn gekomen, als hij niet zoo bitterlijk geschreid had en zijn armen had uitgestrekt naar den hofmeester van het schip, voor wien hij vriendschap had opgevat en welke bij de tweede troep was ingedeeld. Deze man, zonder twijfel getroffen door de liefde van het kind voor zijn persoon, en zelf misschien kinderen tehuis hebbende, besloot den kleinen knaap onder zijn bescherming te nemen en voor hem zorg te dragen met een teederheid als ware hij een moeder geweest. Zeelieden toonen dikwijls een gevoelig hart voor kinderen, en zij deden dit in dit geval ook, want van het eerste oogenblik dat Charlie een der hunnen was, werd hij behandeld als de lieveling van allen.

(Slot volgt.)

AAN VRAGERS.

Op de vraag, of Naboth wel goed deed met te weigeren aan Achab zijn wijngaard te verkoopen is tot antwoord noodig, recht de omstandigheden in te zien, waarin Naboth verkeerde.

We lezen de geschiedenis in 1 Koningen 21. In vs. 3 staat:

»Maar Naboth zeide tot Achab: Dat late de Heere verre van mij zijn, dat ik u de erve mijner vaderen geven zou."

Mogelijk had Naboth veel met dezen wijngaard op, omdat het een voorvaderlijk erfgoed was. Zulke zaken kunnen ons soms zeer dierbaar zijn. Maar daarbij kwam hier nog een Goddelijke wet, die uitdrukkelijk verbood de erfelijke of geërfde goederen om te wenden, (d. i. te doen overgaan) te verkoopen of te verruilen. Wij lezen in Num. 36 : 7:

„Zoo zal de erfenis van de kinderen Israëls niet omgewend worden (overgaan) van stam tot stam, want de kinderen Israëls zullen aanhangen, een ieder aan de erfenis van de stam zijner vaderen."

In het jubeljaar moesten de gekochte en de verkochte goederen weer tot de oorspronkelijke bezitters of tot hun erfgenamen teruggekeeren. Er staat in Lev. 25 : 33:

»Het land ook zal niet voor altijd verkocht worden."

Als men dit een en ander nu opmerkt, dan is het wel te verklaren, dat Naboth zijn wijngaard niet wilde verruilen of verkoopen. Hij was er aan gehecht, omdat het een familiegoed of erfenis was en Gods wet verbood hem de erfenis der vaderen te doen overgaan in een anderen stam. Naboth had nu wel krachtens de goddelijke wet den wijngaard tot het jubeljaar kunnen verkoopen, maar hij kon ook wel voorzien, dat, indien Achab dezen wijngaard eerst in een moestuin veranderd en eenige jaren in bezit gehad had, het hem, Naboth, dan moeielijk zou vallen om dezen wijngaard weer terug te krijgen. Hoe Achab zich bovendien om Gods wet al weinig bekommerde, had zijn afgodisch gedrag tot dusver genoegzaam bewezen. Dat Naboth handelde gelijk hij deed, is dus allezins begrijpelijk.

CORRESPONDENTIE.

M. B. Uw schrijven hopen we afzonderlijk te beantwoorden. Maar gelieve steeds te letten op hetgeen boven deze rubriek staat!

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Ned. Geref. Kerken.

DRIETAL: Harderwijk P. C. Koster te Velp, J. D. v. d. Velden te Maasland en J. de Vlieg, Chr. Geref. pred. te Halfweg.

TWEETAL: Meppel, P. D. de Groot te Rinsumageest en J. Hania te Oosterbierum.

TOEZEGGING VAN BEROEP: Oldebroek, M. J. Bouman te Amersfoort.

BEROEPEN: Leerdam, M. J. Bouman te Amersfoort. — Harderwijk, J. D. v. d. Velden te Maasland. — Steenwijk, P. N. Kruyswijk te Hoogeveen. — Oldenbroek, M. J. Bouman te Amersfoort.

AANGENOMEN: Vianen, D C. P. Sluijter te Loosduinen.

BEDANKT: Middelburg, G. Vlug te Leiderdorp. — Purmerend, J. J. Westerbeek van Eerten te Mijdrecht.

Christelijke Gereformeerde Kerk.

DRIETAL: Sneek, J. van der Sluis te Enkhuizen J. Westerhuis te Heerenveen en A. van der Veer te Ferwerd.

BEROEPEN: Zuidzande, A. P. de Groot te Boxmeer. — Zalk en Veecaten, C. M. W. Piet te Sexbierum. — Oldeboorn, H. Dijkstra te Jutrijp. — Broek op Langendijk, P. Veenhuijzen te Langeslag. Sneek, A. van der Sluijs te Enkhuizen.

BEDANKT: Hindeloopen, J. Dekker te Hardinxveld c. a. — Paterson (Noord-Amerika), E. Kropveldt te Alblasserdam. — Hindeloopen, J. Dekker te Hardingsveld.

Synodale Genootschapskerk.

BEROEPEN: Woudsend (cl. Sneek), J. Politiek te Oudwoude. — Berkel en Rodenrijs, C. J. Leenmans te Overschie. — Staphorst, J. Vonk te Oldebroek — Den Ham, R. Jaarsma te Balk. — Wierden, W. van den Bijtel Jr. te Eibergen. — Vlijmen, W. Oudegeest te Vucht. — Elburg, H. R. Kalshoven te Hasselt. — Aalten, J. J. Sanders te Lichtenvoorde. — Veen, J. Bolhuis te Weesp. — Boombergum en Korte Hemmen J. F. Folpmers te Eernewoude. — Oosterwierum Fr. Krol te Weidum. — Kralingen, 1sten pred. H. van Selms aldaar.

AANGENOMEN: Zuid Scharwoude, H. A. Ludwig te Heer Hugowaard. — Muiden, H. Popp te Cubaard — W. H. van Heuven, cand. te Groningen.

BEDANKT: Zwammerdam, P. A. Hugo van Rossum te Beek (Limburg). — Hemelum, Mirn en Bakhuizen, W. van der Spek te Tienhoven. — Vlijmen en Hedikhuizen, W. J. Oudegeest te Vucht. — Zandvoort, E. Sesar Segers te Leiden. — Bunnik en Vechten, P. Bartstra te Wassenaar.

Oud Ger. Kerk.

BEROEPEN: Grand Rapids (Noord Amerika), D. Jansen te Middelburg.

Advertentiën.

Na een korte ongesteldheid overleed heden, tot onze diepe droefheid, in haren Heer en Heiland, onze innig geliefde Echtgenoote, Moeder, Behuwd- en Grootmoeder

MARIA JOHANNA BOEZAART,

in den ouderdom van bijna 72 jaren; na eene hoogst gelukkige Echtvereeniging van 49 jaren en 9 maanden.

A. B. BREEBAART SR.
L. C. BREEBAART.
C. L. P. BREEBAART—RIJCKE.
J. E. KORFKER—BREEBAART.
B. H. KORFKER.
G. M. BREEBAART.
J. M. MULDER—BREEBAART.
A. MULDER.
A. B. BREEBAART JR.
P. C. BREEBAART.
A. C. BREEBAART—MULDER.
MAR. BREEBAART.
C. TH. BREEBAART.
A. A. BREEBAART—DEN HOUTER.
B. J. R. ENGELBREGT.

Leiden, 2 Februari 1891.

De Bijbelvereeniging voor Noord-Brabant en Limburg vraagt een

derden Colporteur,

liefst ongehuwd. Sollicitanten gelieven zich schriftelijk aan te melden en kunnen tevens nadere inlichting bekomen bij den heer M. J. VAN DIS, voorzitter, te Fijnaart.

COMRIE.

Iemand, die voornemens is het leven van COMRIE zoo nauwkeurig mogelijk te beschrijven, verzoekt beleefd **aan alle vrienden van Comrie,** die onuitgegeven of zeldzame stukken van hem, zijne vrienden of zijne tegenstanders — vooral HOLTIUS, VAN DER GROE, GROENEWEGEN en VAN DER WILLIGEN — in bezit hebben, hem hiervan in kennis te stellen. Brieven, lett. H. G., aan het bur. van dit blad.

ORGELS

van Alexandre, Père et Fils, te Parijs.

Generale vertegenwoordiger dier firma voor Nederland en Koloniën,

Th. J. JANSEN, te 's Hertogenbosch.

Deze Orgels worden door de grootste Musici, als: HEINZE, RICHARD HOL, LEFÉBRE, VERHEYEN, MAARTIN BOLTES en anderen als »de beste der bestaande" genoemd.

Men vrage den nieuwen Catalogus.

P. VAN EIJK,

FIRMA JOHANNES KRAMER & Co.,

Dam 15--17, Amsterdam.

Koopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIËN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO met rentevergoeding van 3 pCt. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Bij J. BRANDT & ZOON, op het Rusland,

UITGEVERS en BINDERS

DER

BIJBELS en KERKBOEKEN,

zijn steeds voorhanden alle soorten BIJBELS, TESTAMENTEN, PSALMEN enz.

De Kerk des Heeren.

Traktaatjes uitgegeven door de Nederduitsche Gereformeerde Kerken Classis FRANEKER.

ELKE MAAND VERSCHIJNEN TWEE TRAKTAATJES.

Kerkeraden, die aan deze Traktaatverspreiding deelnemen, ontvangen jaarlijks van elk tractaatje: 300 ex. à *f* 36.—, 500 ex. *f* 60.—, 750 ex. *f* 85.—, 1000 ex *f* 100.—; 1500 ex. *f* 135.—; 2000 ex. *f* 170.—; 3000 ex *f* 225.—; 5000 ex. *f* 300.—.

Teneinde de deelname zoo gemakkelijk en voordeelig mogelijk te maken, wordt de gelegenheid ook opengesteld, om door persoonlijk lidmaatschap van de traktaatverspreiding gebruik te maken en wel op de volgende voorwaarden:

4 Ex. van elk *f* 0.75 per jaar, 20 ex. *f* 3.50; 40 ex. *f* 6.—; 100 ex. *f* 12.50.

De traktaatjes worden geschreven door de heeren predikanten:

J. BAJEMA, te *Sneek*; R. K. BROUWER, te *Makkum*; C. L. D. VAN COEVERDEN ADRIANI, te *Harlingen*; S CRAMER, te *N. Helvoet*; P. ERINGA, te *Goënga*; N. A. DE GAAV FORTMAN, te *Amsterdam*; Dr. H. FRANSSEN, te *Winterswijk*; J. H. FERINGA, te *Klundert*; J. H. F. GANGEL, te *Aalten*; J. HANIA PZ., te *Oosterbierum*; Dr. A. H. DE HARTOG, te *Amsterdam*; J. HULSEBOS, te *Vlissingen*; Dr. A. KUYPER, te *Amsterdam*; H. W. VAN LOON, te *Amsterdam*; C. W. J. VAN LUMMEL, te *Delft*; W. MAAS, te *Augustinusga*; J. OSINGA, te *Gouda*; J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL, te *Rijtsum*; T. D. PRINS, te *Wons*; Dr. F. L. RUTGERS, te *Amsterdam*; B. VAN SCHELVEN, te *Amsterdam*; Dr. C C. SCHOT, te *Hardenberg*; J. C. SIKKEL, te *'s Gravenhage*; L. SPOEL, te *Kampen*; J. TEVES, te *Wetsinge-Sauwert*; A. VAN VEELO, te *Rotterdam*; J. J. WESTERBEEK VAN EERTEN, te *Mijdrecht*; J. D. TE WINKEL, te *Beetgum*; P. J. WIJMINGA, te *Zaandam*; H. K ZIJLSTRA, te *Nes en Wierum*; en anderen.

Amsterdam. *De Uitgever,* J. A. WORMSER.

Verschenen bij A. FERNHOUT, Amsterdam:

De Beoefening der Rechtswetenschap aan de Staatsacademie of Vrije Universiteit, door EEN RECHTSGELEERDE.

Prijs f 1.—.

BEETS

Compleete Dichtwerken.

4 deelen, te zamen voor *f* 2,5 in **4 prachtbanden** voor *f* 3

Als de voorraad weg is, als de partij finaal is uitverkocht, dan **hebben misschien wel tien duizend menschen spijt,** dat ze niet hebben geprofiteerd van dit aanbod.

Zoolang de voorraad nog strekt te bekomen bij **D. BOLLE,** Bazaar van Goedkoope Boeken, te **Rotterdam. Franco** toezending mits na ontvangst Postwissel van *f* 2 of *f* 3, waarop vermeld: **Alle dichtwerken van BEETS.**

Aan de inschrijvers werd verzonden de **4de aflevering** van:

„BIBLIA",

onder redactie van de Professoren Kuyper, Bavinck en Rutgers.

Prospectussen en Proefafleveringen zijn verkrijgbaar aan de Flakkeesche Boekdrukkerij te Middelharnis.

DE DIRECTIE.

SPOTPRIJS!!!

Nieuwe, Beste

ENCYCLOPEDIE

groot voor iedereen **onmisbaar Woordenboek der samenleving,** behandelende alle takken van **Nijverheid, Kunst** en **Wetenschap,** bewerkt door G. L. KEPPER, onder medewerking van de beroemdste specialiteiten op letterkundig gebied. — Nieuwe druk. Compleet in **2 fraai gebonden deelen pl. m. 1750 blz. voor den spotprijs van** *f* **7.50.**

Te bekomen bij **D. BOLLE,** Bazaar van Goedkoope Boeken, te **Rotterdam.** Franco na ontvangst van Postwissel, waarop vermeld: **Encyclopedie.**

Uitgave van J. A. WORMSER, te *Amsterdam:*

De Drie Formulieren van Eenigheid

voor kerkelijk en huiselijk gebruik,

uitgegeven door

Dr. A. KUYPER,

benevens het

Kort Begrip der Christelijke Religie

uitgegeven door de predikanten

C. A. RENIER en B. VAN SCHELVEN.

Zevende 5000-tal.

Gecartonneerd *f* 0.40; 25 ex. *f* 9.50; 50 ex. *f* 18.
In rood linnen stempelband *f* 0.90.

Verschenen bij A. JONGBLOED, *Leeuwarden:*

De Sociale kwestie en de Kerken,

DOOR

R. VISSER,

Diaken eener Ned. Gereform. Kerk.

Prijs 30 Cent.

BIBLIA enz.

onder redactie van de Professoren

Kuyper, Bavinck en Rutgers.

De 4de aflevering gaat ter perse. Bestellingen worden aangenomen bij elken boekhandelaar en aan het kantoor der Flakkeesche Boekdrukkerij te Middelharnis.

Men leze omtrent deze uitgave No. 666 van *De Heraut.*

Colporteurs gevraagd.

De inteekening is opengesteld voor *Maassluis* en *omliggende plaatsen* bij den heer A. P. VAN BEZOOYEN, Colporteur, Olievierstraat, Maassluis.

De *eerste aflevering* en het *prospectus* is op **aanvrage franco** ter **inzage** bij hem verkrijgbaar gesteld.

A. VAN ROSSUM'S

Goedkoopste Bijbel Magazijn, Singel 221 23, te **Amsterdam,** is ruim voorzien van alle soorten **Bijbels** en **Kerkboeken.**

Speciale Binderij voor Bijbels en Kerkboeken. **Oude Bijbels worden ingeruild.**

Vrije Universiteit.

»Niet wetenschappelijk man met Christelijke sympathie, maar in de wetenschap zelve Christelijk. Niet liberaal rechtsgeleerde met Christelijke aspiraties, maar Christen-rechtsgeleerde. Niet van het begin tot het einde opgeleid, gevoed, opgevoed aan de hand der ongodistische Rechtswetenschap, met behoud van de daarbuiten liggende Christelijke sympathiën, maar van meet af het Christelijk beginsel in de opleiding zelve, het zout der aarde, dat alle Christelijke opvoeding alleen mogelijk, alle voeding der wetenschap voor Christenen alleen bruikbaar maakt, en alle wetenschap alleen doet beantwoorden aan haar hoog verheven doel, nl. het doen aanschouwen van de volmaaktheden des Heeren onzes Gods. Hetzij dat gij eet, hetzij dat gij drinkt, doet het ter eere Gods. Welnu, ook als gij de Rechtswetenschap beoefent, doet het ter eere Gods. In de wetenschap zelve het Christelijk beginsel, niet het Christendom als toegift of etiquette. Ziedaar den strikten eisch voor al ons doen en laten, voor de opvoeding onzer kinderen en jongelingen, voor lager en hooger onderwijs in alle vak van wetenschap."

Met deze woorden leidt een anonym schrijver het geschrift in, dat hij onlangs onder den titel: »de beoefening der rechtswetenschap aan de Staatsacademie of Vrije Universiteit", bij den uitgever A. Fernhout alhier, in het licht zond. Dit geschrift — dat ook reeds door den Redacteur van de *Heraut* met eenige woorden is aangehaald en der lezing aanbevolen — moge vele lezers vinden. Het voert tot motto: »Niemand kan twee heeren dienen", en is er vooral op aangelegd, zooals de titel reeds aanduidt, om aan te toonen, dat dit Christelijk beginsel bij de studie der wetenschap, juist ook voor die der *rechtswetenschap*, van zoo zeer groote beteekenis is, al is het schijnbaar niet het geval. Voor ouders van zonen, die zich aan de studie der rechtswetenschap wenschen te wijden, en voor de jonge mannen zelven, die zich aan die studie wenschen te begeven, kan alzoo de lezing van dit geschrift goeden dienst doen.

Moge de Heere het gebruiken tot veler nut. Den onbekenden schrijver worde de dank voor zijn studie gebracht, van welke hij zelf mocht getuigen, dat hij er den eersten zegen van mocht wegdragen.

W. HOVY.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan contributiën: door Ds. F. Fortuin te Barendrecht *f* 250.22; door het Loc. Comité te Rotterdam (3de storting) *f* 246.50; door den heer H. Moll te Amersfoort uit Nijkerk *f* 12; door den heer P. Human Jr. te Melissant *f* 59; door den heer J. Verhorst te Nieuwkoop van J. V. *f* 2, van J. Z. *f* 1.50; door den heer J. W. van Eck te Loosduinen *f* 7.20; door den heer C. H. Beumer te Amerongen van N. B. en J. W. *f* 4.50; **aan collecten:** van de Ned. Geref. kerk te Hasselt *f* 10.48; van idem te Vianen *f* 8.20; **aan schenkingen:** door het Loc. Comité te Rotterdam, gecoll. door heeren diakenen *f* 14.50, door heeren collectanten *f* 1, gecoll. in de Ned. Ger. kerk te Kralingen *f* 1, namens den heer J. C. Krijgsman te Kralingen, van J. J. *f* 1, namens Mej. B. Ottevanger, van eenige huismoeders *f* 6; samen *f* 23.50; door Ds. G. Klaarhamer te Rotterdam *f* 4.42, waaronder *f* 1 voor 't van den Berghfonds; door Ds K. W. Vethake te Arnhem, namens drie werklieden *f* 4.

Voor het Hospitium:

Van de Halfstuiversvereeniging te Kollum *f* 12.50.

Voor de Medische faculteit:

Door het Loc. Comité te Rotterdam gecollecteerd door heeren diakenen *f* 5.

Voor het Studiefonds:

Bij Prof. Dr. A. H. de Hartog ingekomen: door den heer G. Verdonk Az. te Zeist, van een vriendenkringetje *f* 2.25; door den heer Klaas Bakker te Heer-Hugowaard *f* 3.

S. J. SEEFAT, *penningmeester.*

Hilversum.

Uitgave van HÖVEKER & ZOON, te Amsterdam.

VEREENIGING

ter bevordering van

CHRISTELIJKE LECTUUR.

Lidmaatschap *f* **5.— Jaarlijks.**

Ieder lid heeft het recht om jaarlijks voor zooveel boeken uit het fonds der Vereeniging gratis te ontvangen, als zijne contributie bedraagt, mits men binnen het contributiejaar disponeert.

De Catalogus van de werken der Vereeniging is gratis verkrijgbaar.

Deze Catalogus bevat werken van D. ALCOCK, JOH. ARNDT, Dr. N. BEETS, Mr. Is. DA COSTA, O. FUNCKE, F. GODET, J. P. HASEBROEK, J. J. L. TEN KATE, R. LEIGHTON, J. DE LIEFDE, T. M. LOOMAN, J. B. MACDUFF, Mevr. DE PRESSENSE, J. C. RIJLE, C. SCHWARTZ, C. H. SPURGEON, Fr. STRAUSS, Mevr B. J. WEBB, G. WEITBRECHT, J. P. G. WESTHOFF en andere bekende schrijvers en schrijfsters.

In 1890 verschenen en werden aan de leden verzonden de volgende boekwerken:

O. FUNCKE, De geschiedenis van Jozef.

EEN BOEK VOORAL VOOR JONGELIEDEN.

Naar het Hoogduitsch. (In stempelband *f* **3.—)** . . . . . *f* **2.40**

P. QUESNEL,

Het Nieuwe Testament als gids voor het Christelijk leven.

Vrij gevolgd door J. P. HASEBROEK. Deel IV, stuk I. (Het Evangelie van Johannes. Hoofdstuk I—VI) . . . . . » **1.30.**

J. P. HASEBROEK,

Een dichteralbum van vóór honderd jaren.

De gedachtenis aan Bellamy en zijne kunstvrienden nog eens vernieuwd. Met 12 portretten en 12 facsimiles. (In stempelband *f* **3.25)** . . . . . » **2.50.**

zoodat de leden voor *f* 5.— in 1890 ontvingen een waarde van . . . *f* **6.20** en bovendien het recht hadden vóór den 31sten December van dat jaar voor *f* **5.—** aan ingenaaide boeken uit het fonds der Vereeniging **gratis** te ontbieden.

Binnen eenige weken verschijnt het eerste Werk voor 1891.

Men kan lid worden wanneer men verkiest, en treedt dan dadelijk in al de rechten der leden.

GEDRUKT TER KON. NED. STOOMDRUKKERIJ, WARMOESSTRAAT 106 AMSTERDAM.